

Bramsnæs i vinterdragt - fortolket af Harald Henriksen

Kysten ved Ejby og Bramsnæs har været yndet motiv for mange malere. Jeg har gennem nogle år indsamlet viden og skrevet om Fjordvang og malerne ved Ejby, og samler fortsat på affotograferinger af malerier med lokale motiver til Bramsnæs Arkiv.

For et års tid siden blev jeg gjort opmærksom på endnu en maler, der havde forevigt egnen. Hans Henriksen ringede for at få lidt fakta om "Dejlighedsgården", hvor hans far Harald Henriksen havde opholdt sig i 1920'erne for at tegne og male. Han var igang med at samle oplysninger til en bog om faderens virke som kunstner. Vi udvekslede oplysninger om Krabbeslund, og jeg fik sat ham i forbindelse med Barbara Nielsen, der muligvis ville kunne huske malerens besøg.

Hesterive, Bramsnæsvig, farvetræsnit 23x27

Barbara er født i 1923 på Krabbeslund, og hun huskede udmærket maleren, der i vintrene 1923-24-25-26 samt igen flere perioder mellem 1932 og 38 tog ophold hos hendes forældre.

Harald Henriksen boede altid i stuen ud mod vandet (Chr. Winthers stue) og havde også et lille soverum. Et af årene fejrede de hans fødselsdag d. 3. august, og da var hans kone og datter også med. Pigen Kamma var jævnaldrende med Barbara, og de legede godt sammen, og gik ofte ture omkring Dejligheden.

Det var ellers som nævnt i vintertiden, at Harald Henriksen tog ophold på Krabbeslund. Her bad han Barbaras far om at slæbe sin hesterive og andre redskaber ud på marken, så han kunne tegne den. Dét huede ikke Knud Kruse, der var meget ordentlig og sørgede for, at der ikke stod redskaber ude når de ikke var i brug!

Vi kan til gengæld glæde os over dette og lignende motiv i mange af Harald Henriksens smukke træsnit. Efter ombygningen af Krabbeslund i 1938 kom maleren der ikke mere.

Bogen om Harald Henriksen er nu udkommet (se nedenfor), og kan stærkt anbefales. Jeg har til arkivet fået flere gengivelser af træsnit og akvareller fra hans ophold ved Bramsnæs, end der er medtaget i bogen. Heri kan man til gengæld se motiver fra mange andre steder som Harald Henriksen har malet, samt fra hans øvrige virke.

Harald Henriksen var fynbo, født 1883 i Odense, og i første omgang kontoruddannet i handelsfirmaet Elias B. Muus samme sted. Tyve år gammel flyttede han til København, hvor han blev ansat i Landmandsbanken. Her var han, mens han tog tegneundervisning hos Vilhelm Tetens, Holger Grønvold og sidst Johan Rohde på Kunstnernes Studieskole.

Fra 1912 til 1930 tjente han til dagen og vejen på Den Kgl. Porcelainsfabrik, hvor han var deltidsansat i kurantafdelingen. Sideløbende hermed var han 1915 til 1923 kostumier ved Det Kgl. Teater, hvor han tegnede kostumer til en række balletter og operaer, bl.a. førsteopførelsen i Danmark af Richard Strauss' *Salome* i 1919 og Verdi's *La Traviata* i 1916.

I 1947 vendte han tilbage til Den Kgl. Porcelainsfabrik, hvor han indtil sin død i 1960 var "signerende unikamaler" på deltid, det vil sige at han kunne komme og gå frit. I denne sidste periode var der tale om personligt skabende arbejde. Han anvendte motiver fra sine akvareller og træsnit, både bymotiver og landskaber, og omformede dem til dekoration på et stort antal krukke, skåle og fader. Disse store og dyre stykker porcelæn blev ofte anvendt af Staten, Københavns Kommune eller andre som gaver ved fx statsbesøg.

Udsigt over Bramsnæs vig ca. 1928, farvetræsnit 36x48

Harald Henriksen var en af de sidste naturalister i dansk malerkunst. Han studerede sammen med det nye århundredes store malere som Rude, Scharff, Jais Nielsen, Giersing, Isakson, Swane, Weie og Lundstrøm. Men selv var han kunstnerisk tættere på 1800-tallets malere som Syberg, Lundby, Ring Dankvart Dreyer og Johannes Larsen. Selvom Harald Henriksen kaldes "naturmalers i en stolt

dansk tradition", var han samtidig næsten japansk i sit udtryk. Han var da også optaget af japansk grafik, og havde flere tryk på sine vægge og bøger om japansk grafik på sine reoler.

Harald Henriksen udstillede første gang med "Kunstnernes Elevforbund" på Charlottenborg i 1906 eller 1907.

Næste gang var med "De Treten" i København 1909 og 10. Han var ikke medlem af gruppen, men optrådte som gæst. Ophængningen på "De Treten" kan ikke have været iøjnefaldende, da han ikke er nævnt i nogen af presseomtalerne. Mest omtalt var Aksel Jørgensen, Folmer Bonnén, Rude og Scharff. I 1910 præsenterede han en serie træsnit og en serie tegninger. På "De Treten"s tredje og sidste udstilling.

Herefter var han på "Kunstnernes efterårsudstilling" 1913-16, 1919 og 1927.

Første gang Harald Henriksen fik bredere og anerkendende presseomtale, var på udstillingen "De Syv" i Grønningens interimistiske bygning "Indianerhytten" efteråret 1916. Denne udstilling, som var arrangeret af Vilhelm Tetens, havde intet med selve "Grønningen" at gøre.

Herefter udstillede han på "Charlottenborgs Forårsudstilling" hvert år fra 1916 til 1960, undtagen 1947 og 1953.

"Charlottenborgs Efterårsudstilling" i 1922, 1928, 1937, 1943-46 og 1949.

"Grafisk Kunstnersamfund": 1917-18, 1931, 1937, 1952-58, 1960

"Nordisk Grafik Union": London 1938

- samt en række separatudstillinger.

Sønnen fortæller, at Harald aldrig sluttede sig til nogen kunstnergrupper. Han var sky, havde det svært med kammeratskab i større forsamlinger og var derfor temmelig isoleret blandt kolleger. De mere progressive af disse må på deres side have betragtet ham som traditionel, svag og uinteressant.. Nærmest stod han Olaf Rude, som han traf 1906. Det blev et livslangt venskab, og de sås jævnligt, særligt i 1920'erne og 1930'erne. Han beundrede Rudes kunst, men kunne også være kritisk, hvis han syntes det blev "for flot". Han nærrede en vis beundring for Edvard Weie, så dennes store retrospektive udstilling i København i 1943, og var glad for den. William Scharff lod ham kold, overfor Giersing og Isakson var han mere indifferent.

De dramatiske opgør og debatter i 1918-20 omkring modernisterne, deres radikale nedgøring af naturalismen og dannelsen af "Grønningen" rørte ham ikke; han nævner det ihvertfald ikke i de mange breve fra denne tid. Han koncentrerede sig om sit eget og holdt fast i naturalismen. Han havde jo også etableret sin faste platform i Charlottenborg-udstillingerne.

Han havde gennem årene en god støtte i Thorstein Thorsteinsson (Scharffs ven og protektor), som også købte flere af hans ting. Thorsteinsson havde et rummeligt kunstsyn: han forsvarede den nye kunst, men udtalte også i en avis "---skillelinien trækkes altid galt: mellem gammelt og nyt i stedet for mellem godt og dårligt".

Fra Bramsnæsvig med vippebrønd, 1925, farvetræsnit 29x43

Harald Henriksen hentede sin inspiration i naturen, særligt i sjællandske landskaber. Han opsøgte Lundbyes "steder", særlig egnen omkring Vejrhøj (Bjergene) hvortil han kom første gang i 1916. Han lejede sig ind på forskellige små husmandssteder, og senere tog han familien med på sommerferie her. Skejten på Lollands østkyst, det klassiske oldtidslandskab med de store egetræer var

genstand for mange studie- og maleture. Han var der første gang i 1911 og igen i 1920 under et længere ophold hos Thorkild Rude, Olafs bror, i barndomshjemmet Borretlund i Frejlev.

Bramsnæsvig blev et hans vigtigste landskaber. Han kom her som nævnt i vintertiden, og havde også en vis kontakt med Rudolf Rud-Petersen, der ligeledes tog ophold her for at male, henholdsvis på Fjordvang og Hedegården.

Afstanden til motiverne fra boligen i København var væsentlig. Han tog cyklen med toget og kørte så videre ud for at finde sine motiver. Man finder derfor motiver fra Roskilde, Lejre, Borup, Kimmerslev, Lellinge, og Vestegnen fx Mosede, Vallensbæk, Hvidovre og Brønshøj Mose.

Han gengav også herlige levende motiver fra Københavns af byens gader og trafikken dér.

Mange af hans bedste ting er egentlig ikke knyttet til en bestemt lokalitet. Nogle træer, en mark, et gærde, en strand kan være hvorsomhelst.

Han blev en skildrer af det danske landskab som det så ud førend byggeri, veje og stordrift ændrede det for altid. Derfor er hans billeder udover det kunstneriske også af lokalhistorisk værdi.

I de unge år brød han sig absolut ikke om vinter, regn og slud. Alligevel blev han senere netop skildrer af det grå landskab, de nøgne træer, lidt sne på markerne, det tidlige forår med blæst og våde marker - netop som det ses i de kolorerede træsnit fra Bramsnæs.

Den 7 januar 1924 skriver han til sin kone fra Bramsnæsvig:

"Jeg er glad for at arbejde her, - der er vanvittigt forrygende dejligt. Jeg staar ude paa plads 1/2 time før Solopgang. Det er vildt at forsøge at male et Landskab i blaa Silhouet med Morgenrøden, der toner frem og lægger et rosa Skær over den tilfrosne og tilsneede Fjord.....jeg havde gravet en Plads ud af en stor Snedrive hvor jeg skulde staa, men saa blev det Isslag, saa jeg tog fat paa en Akvarel inde fra Vognporten...."

Plou, Bramsnæsvig, farvetræsnit 18x26

Sort-hvide træsnit arbejdede han med fra omkring 1910, men hans meget personlige farvetræsnitsteknik udvikledes i 1920'erne. De blev fremstillet i hånden hjemme i arbejdsværelset som regel i et oplag på 50-100 eks. Pladerne var af pæretræ, som han skar i eller brændte i med en benzinbrænder. Farve blev påført med valse eller pensel. Papiret var tyndt silkepapir (Japan-papir), som

efter tørring blev klæbet op på hvid karton. Farverne var i det væsentlige sort-grå-hvid, men med tilføjelse af enkelte gule, brune, røde og grønne elementer. Den særlige teknik betyder, at ikke to tryk er ens.

I et interview 1933 udtalte han: *"... jeg holder af at få mine billeder ud til et stort publikum, til alle samfundslag .... alle lige fra chefen til den yngste kontorist kan få råd til at erhverve dem"*. Prisen var 20-25 Kr., og der blev solgt godt. Det sarte materiale betyder desværre, at kun få har overlevet til idag.

Udover træsnit var Harald Henriksens foretrukne teknik akvarellen, men også disse billeder har et kort liv, før de falmer bort eller papiret går til.

Takket være bogen om Harald Henriksen kan mange nu (igen) få glæde af hans sans for det danske landskab. Som Klaus Rifbjerg skriver til slut i forordet: "At se på hans billeder er som at betragte sig selv og de veje, man har gået, omvekslende, henrivende, sludkolde, blæsende, danske. Det kan man faktisk godt blive både rørt og taknemmelig over."

Noter:

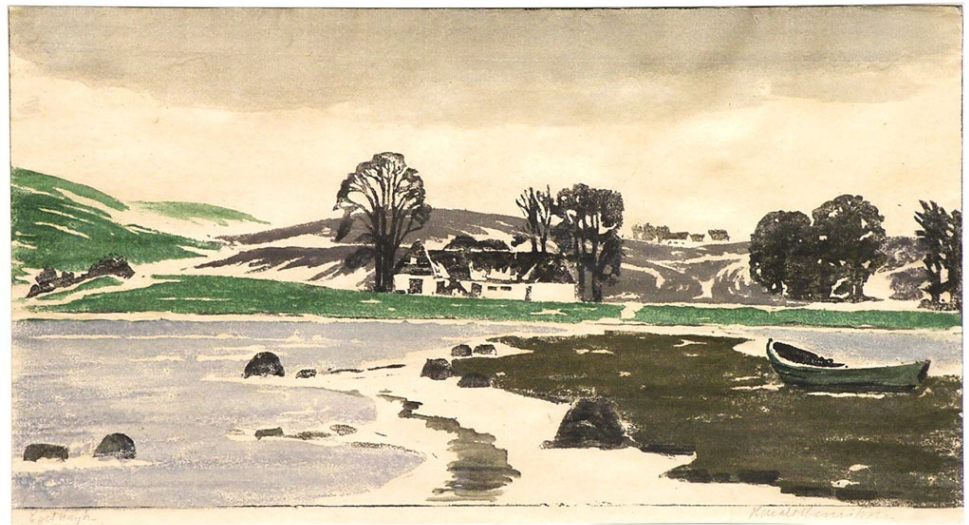
En stor del af denne artikel bygger på Hans Henriksen notater om faderen, som han venligt har stillet til min rådighed.

Bramsnæs Arkiv har fra Hans Henriksen modtaget digitale billeder af motiver fra Bramsnæsområdet. Disse billeder er printet ud og kan ses i en mappe på arkivet.

*Vinter ved kyst 1924,
farvetræsnit 30x44*

*Fra Bramsnæs ca. 1938,
farvetræsnit 21x39*

*Vinterlandskab ved
Bramsnæsvig, ca. 1935,
farvetræsnit 38x50*

*Bramsnæs vig 1927,
farvetrasnit 30x43*

*Tøbrud, Bramsnæs vig 1927,
farvetrasnit 34x44 cm*

Kane, Bramsnæs vig, farvetrasnit 36x48

Dejligheden, 25. januar 1925, Akvarel

Læs mere og se træsnit, akvareller og oliebilleder fra andre egne i:

"Naturens spejl - maleren Harald Henriksen".

Forfatter Ole Lindboe, med forord af Klaus Rifbjerg.

Thanning og Appel 2008. 148 s. farve.

ISBN 978-87-413-0092-2

Vedr. køb kontakt: Hans Henriksen birhans@post8.tele.dk